

Dr hab. inż. Andrzej Urban
prof. uczelni Wyższa Szkoła Policji
w Szczytnie

Stare Sady 27 czerwca 2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Mariusza Jaworskiego na temat:
Udział Policji w realizacji polityki bezpieczeństwa państwa na szczeblu
lokalnym

opracowanej pod kierownictwem naukowym dr. hab. Wojciecha Nowiaka
i promotora pomocniczego dr. Waldemara Jarczewskiego

1. KWESTIE OGÓLNE

Recenzję niniejszą wykonano na podstawie uchwały Rady naukowej dyscyplin: nauki o polityce i administracji, nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz nauki o bezpieczeństwie Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Bezpieczeństwo państwa i zadania Policji w tym zakresie na poziomie międzynarodowym, krajowym i lokalnym doczekały się w ostatnich latach znaczącej eksploracji naukowej. Dobrze się stało, że Doktorant podjął się zagadnienia szerszego, choć ograniczając przestrzennie swoje rozważania do rejonu działania Komendy Miejskiej Policji w Koninie. Szersze podejście do problemów bezpieczeństwa przejawiało się zdiagnozowaniem wielu instytucji odpowiedzialnych za poziom bezpieczeństwa społeczności lokalnej. Współczesna praktyka pokazuje, że takie podejście do problemów bezpieczeństwa przynosi najlepsze efekty i zapewnia największy poziom bezpieczeństwa mieszkańców. Jednocześnie partycypacja na rzecz bezpieczeństwa wielu instytucji pozwala podnieść poczucie bezpieczeństwa obywateli i zaufanie do instytucji, które uczestniczą w takich działaniach.

Interdyscyplinarne podejście do bezpieczeństwa, z wykorzystaniem dorobku różnych dyscyplin nauki, a często także różnych dziedzin nauki jest wyzwaniem współczesności. Precyzyjne ograniczenie przestrzenne dało Autorowi dysertacji możliwość dokładnej analizy przyczyn przestępczości, szczegółowej odpowiedzialności poszczególnych instytucji i samych obywateli w budowaniu bezpieczeństwa lokalnego. Autor zwraca uwagę na brak w literaturze kompleksowego podejścia do problematyki bezpieczeństwa na poziomie

lokalnym, w szczególności na terenie ziemi konińskiej. Z pewnością niniejsza dysertacja w znaczący sposób te braki zładzi.

Jednak nie do końca zgodzić mogę się ze stwierdzeniem Doktoranta, że badania dotyczące Policji jako przedmiotu badań zdominowane są przez przedstawicieli nauk prawnych i historii. Problematyką zadań i skutecznością Policji zajmują się również inne dyscypliny nauki. Słusznie za to zauważa Doktorant, w innej części dysertacji, iż bezpieczeństwem w różnym wymiarze zajmują się przedstawiciele wielu dyscyplin i dziedzin nauki, co jest oczywiste biorąc pod uwagę interdyscyplinarność problemu jakim jest bezpieczeństwo. Jak zauważa Doktorant cały wachlarz dyscyplin naukowych czyni z bezpieczeństwa przedmiot swoich badań. W szczególności jednak nauki o bezpieczeństwie zgłębiają problematykę bezpieczeństwa i udziały w jego kreowaniu różnych instytucji. Bez wsparcia innych dyscyplin nauki, te działania nie byłyby kompleksowe. Badania różnych aspektów bezpieczeństwa w dynamiczny i szeroki sposób eksplorują uwarunkowania i skuteczność funkcjonowania Policji jak i innych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Zagadnienia bezpieczeństwa publicznego, powszechnego i porządku publicznego oraz współdziałania wielu podmiotów w celu osiągnięcia satysfakcjonującego poziomu bezpieczeństwa są współcześnie intensywnie badane i opracowywane naukowo. Dotychczasowe badania naukowe oraz doświadczenia z całego niemal świata wskazują, iż zdolność przeciwstawienia się zagrożeniom jest wynikiem szeregu czynników. Edukacja społeczeństwa, a w tym szczególnie kadr kierowniczych różnego rodzaju organizacji rządowych, samorządowych, a także organizacja i skuteczność działania formacji i służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom danego państwa ma znaczenie zasadnicze. Nie ulega także wątpliwości, iż organizacja bezpieczeństwa na poziomie lokalnym, zintegrowane podejście do bezpieczeństwa ma podstawowe znaczenie w zakresie bezpieczeństwa publicznego, bezpieczeństwa powszechnego, a także dla porządku publicznego.

Bezpieczeństwo obywateli to zadanie i odpowiedzialność między innymi samorządu gminnego i powiatowego, Policji oraz samych obywateli, dlatego współdziałanie w tym zakresie jest niezwykle istotne. Dobrze więc stało się, że Autor dysertacji podjął się analizy tego zagadnienia w konkretnym miejscu to jest w obszarze działania Komendy Miejskiej Policji w Koninie, czyli powiatu konińskiego. Jeszcze lepiej, że wnioski z dysertacji, co zaznaczył Autor, będą miały także użyteczny charakter i będą przedstawiane na różnych szczeblach kierowniczych Policji, w samorządach lokalnych oraz kuratorium oświaty.

Przedmiot badań określił Autor dysertacji jako skuteczność podejmowanych działań na rzecz kształtowania bezpieczeństwa w społeczności lokalnej przez instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne oraz aktywizację społeczeństwa, samorządów i Policji w działaniach dla bezpieczeństwa lokalnego poprzez realizację programu profilaktycznego „Razem dla bezpieczeństwa” w Koninie i powiecie konińskim. Tak sformułowany problem badawczy wymaga podejścia interdyscyplinarnego, a także wymagał podjęcia się szerokiego spektrum badań.

2. OCENA METODOLOGII

Zamysł metodologiczny prowadzonych badań przedstawiono w pierwszym rozdziale dysertacji zatytułowanym Założenia metodologiczne pracy.

Doktorant swojej rozprawie nadał tytuł: Udział Policji w realizacji polityki bezpieczeństwa państwa na szczeblu lokalnym.

Przedmiot badań w niniejszej pracy określono jako: skuteczność podejmowanych działań na rzecz kształtowania bezpieczeństwa w społeczności lokalnej przez instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne oraz aktywizacja społeczeństwa, samorządów i Policji w działaniach dla bezpieczeństwa lokalnego poprzez realizację programu profilaktycznego „Razem dla bezpieczeństwa” w Koninie i powiecie konińskim.

Głównym celem pracy jaki wyznaczył sobie Doktorant było „dokonanie analizy funkcjonowania programu profilaktycznego konińskiej Policji „Razem dla bezpieczeństwa” realizowanego we wszystkich gminach powiatu konińskiego i ocena jego roli w systemie zarządzania bezpieczeństwem w społeczności lokalnej, będącej istotnym elementem realizacji polityki państwa na tym szczeblu”. Celem dysertacji była także ocena funkcjonowania służby dzielnicowego w kontekście nowej formuły ogólnopolskiego programu „Dzielnicowy bliżej nas”, realizowanego w ramach lokalnego programu profilaktycznego „Razem dla bezpieczeństwa”. Kolejnym celem była również próba przedstawienia i usystematyzowania wiedzy z zakresu bezpieczeństwa obywateli oraz polityki państwa w tym obszarze i prowadzonej na poziomie lokalnym współpracy pomiędzy Policją a samorządem.

Problem badawczy został sformułowany w postaci pytania w następujący sposób: Czy i w jakim stopniu, zgodnie z realizowaną polityką państwa w tym obszarze, kształtują bezpieczeństwo w społecznościach lokalnych instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne i czy skuteczna i potrzebna jest aktywizacja społeczeństwa w działaniach na rzecz bezpieczeństwa lokalnego przy współpracy z Policją, instytucjami i samorządami w uzyskaniu najlepszych efektów w zapobieganiu i zwalczaniu wszelkiego rodzaju zagrożeń poprzez realizację programu profilaktycznego „Razem dla bezpieczeństwa”? Główny problem badawczy został zdekomponowany do problemów szczegółowych, które również przyjęły formę zdań pytających:

- Jaki wpływ na wizerunek i postrzeganie Policji podczas realizacji zadań i współpracy ze społeczeństwem i samorządami lokalnymi mają dzielnicowi?
- Czy Policja, samorzady i instytucje odpowiedzialne za przestrzeganie bezpieczeństwa tworzą nieodłączny element społeczności lokalnej?
- Czy zmiana przepisów i koncepcji funkcjonowania polskiej Policji pogłębi dialog i współpracę pomiędzy Policją a społeczeństwem?
- Jak poprzez aktywizację społeczeństwa z samorządami i Policją można wzmocnić poczucie bezpieczeństwa wśród społeczności lokalnych?
- Czy dzielnicowy to gospodarz swojego rejonu służbowego?

- Jak oceniono program profilaktyczny „Razem dla bezpieczeństwa” w systemie zarządzania bezpieczeństwem społeczności lokalnej w Koninie i powiecie konińskim?
- Czy program profilaktyczny „Razem dla bezpieczeństwa” w ramach rozlegle pojmowanego bezpieczeństwa publicznego przyczynił się do zbliżenia i zaufania społeczeństwa lokalnego do konińskiej policji?

Dla tak sformułowanych pytań Doktorant zaproponował hipotezy. Główną hipotezę odpowiadającą na główny problem badawczy zawarł w formule: Kształtowanie bezpieczeństwa w społeczności lokalnej jest zadaniem wszystkich instytucji realizujących politykę państwa w tym obszarze, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne. W dzisiejszym świecie żadna instytucja odpowiedzialna za bezpieczeństwo nie jest w stanie prawidłowo funkcjonować bez społecznego wsparcia, a najlepsze efekty w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości przynosi współdziałanie społeczeństwa przede wszystkim z samorządami i Policją. Dlatego innowacyjny program profilaktyczny konińskiej policji „Razem dla bezpieczeństwa” zwiększa aktywność i pobudza do działania samorządy oraz społeczeństwo na rzecz bezpieczeństwa lokalnego w Koninie i gminach powiatu konińskiego.

Podobnie jak w przypadku problemów badawczych Doktorant postąpił z hipotezami szczegółowymi, które powiązał ze szczegółowymi problemami badawczymi formułując je w postaci poniższych twierdzeń:

- Znaczący wpływ na postrzeganie Policji, jej działań, współpracy z samorządami, a przede wszystkim ze społeczeństwem lokalnym mają policjanci służby prewencyjnej, jakimi są dzielnicowi.
- Policja wraz z innymi organami powołanymi do kontroli przestrzegania prawa jest pojmowana jako nieodłączny element społeczności lokalnej.
- Zmiana przepisów, a szczególnie koncepcji funkcjonowania Policji, odnosi się do pogłębiania dialogu społecznego pomiędzy Policją a społeczeństwem.
- Aktywny współdział lokalnych społeczności z samorządami, Policją i innymi instytucjami, które są istotne dla przeciwdziałania zagrożeniom, jest wzmocnieniem poczucia bezpieczeństwa.
- Dzielnicowy to gospodarz rejonu służbowego, inicjujący, wskazujący drogę, myślący o innych, kontaktujący się z mieszkańcami dzielnicy, tworzący swoistą atmosferę zaufania, animator działań edukacyjno-prewencyjnych.
- Funkcjonowanie programu profilaktycznego konińskiej policji „Razem dla bezpieczeństwa” realizowanego we wszystkich gminach powiatu konińskiego odgrywa istotną rolę w systemie zarządzania bezpieczeństwem w społeczności lokalnej.
- „Razem dla bezpieczeństwa” to program, którego celem jest zbudowanie zaufania pomiędzy Policją a obywatelami, faktyczne zbliżenie Policji do społeczeństwa i zainteresowanie go rozlegle pojmowaną problematyką bezpieczeństwa.

W kolejnych podrozdziałach określone zostały metody, techniki i narzędzia badawcze. Stosując metody ilościowe i jakościowe, teoretyczne i empiryczne Autor dysertacji próbował rozwiązać problemy badawcze i osiągnąć założone cele.

Ograniczenia zawarto w podrozdziale: Zakres pracy, metody badawcze. Wskazano ograniczenia przestrzenne i czasowe. Ograniczenie przestrzenne, zostało zawężone do Konina i powiatu konińskiego, czasowe do lat 2017-2020. Autor z pewnością spotkał się także z innymi ograniczeniami, które w pracy badawczej zawsze występują. Zdecydował się przecież na analizę wybranych programów profilaktycznych i analizę konkretnych działań dzielnicowych.

Elementy metodologiczne oceniam pozytywnie, jednak nie bez pewnych refleksji. Pierwszą jest stosowanie w problemach badawczych pytań rozstrzygnięcia. Odpowiedzi na nie są dość oczywiste jeszcze przed rozpoczęciem badań, a odpowiedź na większość z nich jest twierdząca. Mimo tak sformułowanych problemów Autor poszukuje jednak głębszych odpowiedzi co uznać można za właściwe podejście. Druga refleksja dotyczy precyzji formułowanych myśli i zasadniczo dotyczy pojęcia bezpieczeństwo. W tytule pracy Doktorant pisze o bezpieczeństwie państwa, w przedmiocie badań o bezpieczeństwie publicznym (instytucjach odpowiedzialnych za ten rodzaj bezpieczeństwa). W hipotezie szczegółowej pisze zaś o poczuciu bezpieczeństwa.

W związku z tym rodzi się pytanie, na które proszę odpowiedzieć podczas publicznej obrony: jakie zależności występują pomiędzy bezpieczeństwem publicznym, powszechnym, bezpieczeństwem państwa i bezpieczeństwem obywateli, a poczuciem bezpieczeństwa?

3. OCENA MERYTORYCZNA

Cel rozważań naukowych został precyzyjnie opisany w rozdziale poświęconym metodologii badań. Także problemy badawcze i odpowiadające im hipotezy skutecznie wprowadzają w lekturę dysertacji.

Przedstawiona do recenzji opracowana rozprawa doktorska jest opracowaniem naukowym opisanym na 398 stronach. Streszczenie, wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, bibliografia i spisy jest układem tradycyjnym i powszechnie stosowanym w dysertacjach naukowych. Układ rozprawy jest logiczny, treści poszczególnych rozdziałów są zgodne z ich tytułami, a zawartość poszczególnych rozdziałów jest kompletna. Treści w poszczególnych rozdziałach są prezentowane zrozumiałym językiem, pozwalającym czytelnikowi na stopniowe zagłębianie się w specjalistyczne treści. Praca została wydrukowana w Poznaniu w 2022 roku. Struktura pracy i zawartość poszczególnych rozdziałów została przybliżona przez Doktoranta we wstępie.

Pierwszy rozdział został poświęcony rozważaniom metodologicznym, które opisano powyżej.

W rozdziale drugim zaprezentowano podstawowe definicje w tym te dotyczące różnych aspektów bezpieczeństwa. Scharakteryzowano bezpieczeństwo państwa, wewnętrzne, zewnętrzne oraz międzynarodowe. Następnie opisano różne rodzaje bezpieczeństwa

narodowego, a także system bezpieczeństwa narodowego funkcjonujący w Polsce. To dobrze napisany rozdział, w którym Doktorant wykazał się aktualną wiedzą na temat podejścia do definiowania różnych rodzajów bezpieczeństwa.

Rozdział trzeci to prezentacja zadań samorządów terytorialnych różnych szczebli. Odniesiono się tu do zadań samorządów na poziomie gminy, powiatu i województwa. Autor podejmuje się analizy literatury, przepisów prawa wskazując odpowiedzialność za bezpieczeństwo społeczności lokalnej wielu podmiotów.

Czwarty rozdział to prezentacja polskiej Policji, jej zadań, struktury oraz polityki i strategii działania *community policing*. Przedstawiono tu wybrane programy profilaktyczne, w których uczestniczy Policja. W związku z informacjami zawartymi w tym rozdziale bardzo proszę Doktoranta o odpowiedź podczas publicznej obrony na pytanie: jak postrzega słabe strony *community policing* i która z nich jest największym zagrożeniem dla skutecznego wprowadzenia *community policing* w Polsce?

Piąty rozdział poświęcony jest programowi „Razem dla bezpieczeństwa”. Prezentację programu poprzedza dokładna analiza obszaru, na którym ten program jest realizowany ze wskazaniem właściwości terytorialnej poszczególnych jednostek samorządu i Policji z uwzględnieniem ich struktury. Prezentacje danych statystycznych oraz wyników uzyskanych w badaniach metodą sondażu diagnostycznego, a także wyniki analiz zagrożenia przestępczością występującego na terenie powiatu konińskiego są czytelne. Ten fragment dysertacji potwierdza umiejętność prezentowania wyników dociekań naukowych i umiejętność formułowania wniosków.

Całość dysertacji podsumowana została w zakończeniu. Autor słusznie stwierdził, że cele pracy zostały osiągnięte, a przedstawione problemy rozwiązane. Wszystkie hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie. Doktorant formułuje także wnioski mające na celu użyteczne wykorzystanie przeprowadzonych badań.

4. WNIOSKI KOŃCOWE

Prowadzone badania i analizy oraz zaprezentowane wyniki badań są zrozumiałe, dobrze opisane i poprawne logicznie.

Warsztat metodologiczny jest prawidłowy, a metodyka prowadzenia badań jasno określona. Pozytywnie oceniam także część merytoryczną rozprawy. Zaznaczyć należy, że dysertacja, jej układ, zawartość poszczególnych rozdziałów, a także wymiar poznawczy jest dostosowany dla tego typu prac promocyjnych. Recenzowana rozprawa doktorska prezentuje wiedzę Doktoranta z zakresu polityki bezpieczeństwa państwa i tworzenia tego bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach z wykorzystaniem formuły współdziałania wielu podmiotów i samych obywateli.

Magister Mariusz Jaworski rozwiązał istotny problem naukowy wykorzystując do tego cały wachlarz metod badawczych. Umiejętnie zaprezentował wyniki badań oraz wyciągnął prawidłowe wnioski. Autor wykazał umiejętność samodzielnego: analizowania naukowej

literatury oraz danych statystycznych, projektowania i prowadzenia badań własnych, analizowania i interpretowania wyników badań, formułowania wniosków, a także pisania złożonych tekstów naukowych.

Stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska jest merytorycznie poprawnym dziełem promocyjnym, dobrze udokumentowanym poznawczo i logicznie skonstruowanym. Stwierdzam, że rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478) oraz art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. z 2017r., poz. 1789 z poz. zm.).

Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do publicznej obrony recenzowanej rozprawy.

Andrzej Kubon